

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
соціології
ТА
Декан факультету соціології та управління
Г.Ф. Бірюкова
« 15 » серпня 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПРОЄКТУВАННЯ

підготовки бакалаврів

денної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма Міжнародна політика та політика національної безпеки

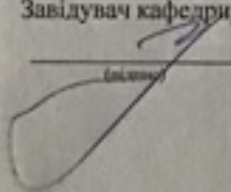
спеціальності 052 Політологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Левська Наталія Володимирівна, к.політ.н., доцент, доцент кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від "22" серпня 2025 р.
Завідувач кафедри

С.Г.Цокур
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

А.О.Руднська
(ініціали, прізвище)

2025 рік

Зв'язок з викладачем:

Е-mail: lepskanv@gmail.com

Телефон: (061) 289-12-74 (кафедра політології)

Інші засоби зв'язку: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення); Telegram, Viber (групові чати дисципліни)

Кафедра: політології, 4 корп. ЗНУ, авд. 310, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Мета курсу «Політичне прогнозування та проектування» – формування фахових компетенцій майбутніх спеціалістів з політології щодо якісного проведення прогностичних досліджень на професійному рівні задля забезпечення максимальної результативності аналітичної діяльності у розробці стратегій розвитку конкретних об'єктів політичної сфери суспільства та політичних процесів як на мікрорівні, так і на глобальному рівні світової політики.

У рамках курсу здобувачі вищої освіти будуть вивчати теоретичний та практичний зміст політичного прогнозування та проектування – як розробки науково-обґрунтованих припущень про майбутнє політичного життя суспільства, політичних відносин людей між собою як первинних суб'єктів політики, так політичними групами, спільнотами, організаціями, інститутами. Особливої уваги надається проблематиці прогнозування щодо міжнародної політики та світових політичних процесів. Передбачається проведення циклу лекцій з викладення основних ідей дослідження прогностики, виокремлення наукового та ненаукового передбачення, прогнозування як наукової теоретичної та практичної діяльності, методології та методики проведення пошукових та нормативних прогнозів. У рамках курсу викладаються основні випереджальні виміри міфологічного, релігійного, філософського та наукового історичних типів світогляду. Вивченню підлягають поворотні етапи розвитку прогнозування, зокрема: становлення наукового підходу дослідження майбутнього, формування «роздумів про майбутнє», наукова фантастика, дискусія 50-70-х років ХХ ст. як формування науково-технічного прогнозування, здобутки Е. Янча, Б. де Жувенеля, Г. Кана, А. Тоффлера, І. Бестужева–Лади та інших, формування «фабрик думки» та криза прогнозування. Чільне місце у вивченні курсу посідає проблема сучасної української прогностики, зокрема форсайти М. Згуровського, прогностичні дослідження вітчизняних аналітичних центрів. Особливої уваги приділено питанню типології прогнозів, специфіці їх застосування в політико-аналітичній діяльності. Надається методика та формуються навички практичного застосування методів прогнозування. Лекційний курс створює платформу для обговорення та критичної рефлексії теоретичного багажу політичної прогностики під час семінарських занять, на яких здобувачі вищої освіти будуть заохочуватися до формування власного розуміння її змісту, призначення та практичного використання прогностичних методів, роблять спробу практичного застосування методів дослідження майбутнього під час практичних занять та ін.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: вивчення теоретичних основ організації прогностичного дослідження та проектування з урахуванням специфіки політичної сфери на мікро-, мезо- та макрорівні; засвоєння і практичне опанування методів прогностичної діяльності; набуття студентами практичних навичок і вмінь щодо застосування результатів прогностичного дослідження в сучасній політиці.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Політичні технології», «Політичні ідеології», «Методи політичних досліджень».

2. Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	7-й	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	20 год.	
Семінарські заняття	10 год.	
Практичні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	
Консультації	<p><i>особисті – четвер, з 14:30 до 16:00, IV корпус, ауд. 310;</i> <i>дистанційні – Zoom, за попередньою домовленістю</i> <i>Запис на консультації: lepskanv@gmail.com</i></p>	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1596	

3. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

<i>Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності</i>	<i>Методи і контрольні заходи</i>
1	2
<p>ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.</p> <p>СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p> <p>РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.</p> <p>РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, навчальний диспут, аналіз практичних кейсів, метод ретроспекції, конспектування, робота з навчальною літературою, текстом.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, аналітично-пошукове завдання</p>
<p>СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.</p> <p>РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, навчальний диспут, аналіз практичних кейсів, метод ретроспекції, конспектування, робота з навчальною літературою, текстом.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, аналітично-пошукове завдання</p>
<p>СКО3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p> <p>РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.</p> <p>РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> застосовуються технології: інформаційні, E-learning, дистанційного навчання, проблемного навчання, навчання за технологіями case-study, дискусій і багатосторонніх дебатів, проектного навчання.</p> <p><i>Контрольні заходи:</i> тестування в системі Moodle, індивідуальне дослідницьке завдання аналітичного характеру: написання есе; завдання на порівняльний аналіз; захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>

<p>СК09. Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців РН 16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, робота з навчальною літературою, текстом. <i>Контрольні заходи:</i> написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>
<p>ЗК05. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> застосовуються технології: інформаційні, E-learning, дистанційного навчання, проблемного навчання, навчання за технологіями case-study. <i>Контрольні заходи:</i> опитування на семінарських заняттях; підготовка ІДЗ</p>
<p>ЗК08. Здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою, знання іноземних мов. РН02. Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.</p>	<p><i>Методи навчання:</i> розповідь, пояснення, метод проблемних ситуацій, робота з іноземною літературою. <i>Контрольні заходи:</i> опитування на семінарських заняттях; розробка та захист індивідуального дослідницького завдання</p>

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи політичного прогнозування.

Еволюція прогностики

Еволюція футуро-орієнтованого потенціалу суспільно-політичної думки. Міфологія – утопія (Платон, Т. Мор, Ф. Бекон) – фантастика (Р. Бредбері, С. Лем, І. Єфремов, Г. Уельс) – прогнозування – футурологія. Роль передбачення на різних етапах історії людства. Історія соціального прогнозування, школа «радянського прогнозування» (В. Базаров-Руднєв, К. Ціолковський, В. Вернадський, М. Кондрат'єв, О. Чижевський, І. Бестужев-Лада). Основні напрямки футурології на Заході (Д. Белл, Б. Жувенель, Е. Тоффлер, З. Бжезинський, С. Хантінгтон, Ф. Фукуяма, Г. Кіссінджер, У. Валерстайн, Ю. Харарі). Глобалістика як один з напрямків футурології. «Межі зростання» та інші доповіді Римського клубу. Результати діяльності Римського клубу. Мозкові центри та їх внесок у розвиток прогнозування міжнародної політики.

Сутність політичного прогнозування як методу наукового дослідження

Специфіка політичного прогнозування. Порівняльний аналіз прогнозування та передбачення; прогнозування та планування, програмування, проектування. Антиципація та її складові. Політичне прогнозування та рівні випереджальної активності. Ретропрогностика. Прогноз як різновид наукового дослідження. Функції політичного прогнозування. Характеристика умов, що вказують на необхідність політичного прогнозування.

Сутність політичного прогнозування. Основні характеристики політичного прогнозування, його теоретико-пізнавальна та управлінська спрямованість. Об'єктивні

підстави та умови політичного прогнозування. Два аспекти політичного прогнозування: 1) теоретико-пізнавальний; 2) управлінський. Об'єкт та предмет політичного прогнозування. Основні категорії та інструменти політичного прогнозування. Параметри прогнозів.

Типологія політичних прогнозів та принципи прогностичної діяльності

Основні підходи до типологізації прогнозів. Загальна типологія прогнозів. Проблемно-цільовий критерій типологізації. Пошукові та нормативні прогнози: загальна характеристика, фундаментальні відмінності. Період випередження прогнозу та часова градація прогнозів. Поняття бази прогнозу та прогнозного горизонту. «Ефект Едипа», «Ефект Розенталя», «Ефект Кассандри» та інші ефекти в прогнозуванні. Активні та пасивні прогнози. Самоздійснювані та самоспростовувані прогнози, їх специфіка та технологічна спрямованість в політичній сфері суспільства.

Принципи політичного прогнозування. Методологічні засади політичного прогнозування, закон історичного розвитку і причинно-наслідкових зв'язків. Принцип системності. Принцип узгодженості. Принцип варіативності. Принцип неперервності. Принцип верифікації. Принцип рентабельності прогнозування. Синергетика як універсальний принцип щодо забезпечення достовірності прогнозу та тип нелінійного мислення.

Змістовий модуль 2. Методи політичного прогнозування

Методи політичного прогнозування

Поняття методу «політичного прогнозування». Визначення методу політичного прогнозування. Методика прогнозування. Класифікація методів за І. Бестужевим-Ладою та Дж. Армстронгом. Прийом прогнозування. Прогнозне тло та його специфіка в політичному прогнозуванні міжнародних процесів. Система комплексування прогнозного тла у розробці політичних прогнозів.

Формалізовані (фактографічні, об'єктивні) методи політичного прогнозування. Специфіка формалізації даних у розробці політичних прогнозів. Переваги і недоліки формалізованих методів прогнозування. Прогнозна екстраполяція. Прогнозна інтерполяція. Статистичний метод прогнозування. Метод історичної аналогії. Симулятивний метод.

Експертні (інтуїтивні, суб'єктивні) методи прогнозування. Статус експерта і експертної оцінки політичної ситуації. Експертний метод політичного прогнозування, різновиди методу. Типологізація експертних методів: інтенціональні методи і методи на основі думок, індивідуальні і групові (колективні), очні і заочні, психологічні і без стимуляції творчого потенціалу експертів. Метод інтерв'ю. Метод колективної експертної оцінки. Метод суду. Метод експертних комісій. Метод «мозкового штурму». Дельфійський метод. Синектичний метод. Теорія ігор у прогностичній діяльності.

Методи сценарування та моделювання у прогнозуванні політики

Сутність методів політичного моделювання. Поняття моделі в прогнозуванні. Специфіка політичного моделювання в міжнародних відносинах. Етапи політичного моделювання. Класифікація типів моделей щодо застосування в політичному прогнозуванні. Імітаційні і динамічні моделі. Івент-аналіз як базовий спосіб моделювання політичних ситуацій. Штучний інтелект. Основні види моделей, які застосовуються на практиці.

Моделювання міжнародних відносин. Політичний аналіз міжнародних відносин, підходи до вивчення потенціалу держави, її зовнішньої політики як можливість прогнозування її змін. Довгострокове прогнозування в галузі міжнародних відносин за Ч. Макклелландом. Моделювання міжнародних відносин. Концепція зіткнення цивілізацій С. Хантингтона, нового світового порядку Г. Кіссінджера.

Теоретичне осмислення сценарного мистецтва в людській діяльності. Сценарій як технологія. Теоретичні засади прогнозного сценарування та особливості сценарного підходу. Прогнозний сценарій у практиці політичного прогнозування. Складові сценарного прогнозу.

Сценарування та підготовка до суб'єктоорієнтованої події. Методологічні засади стратегічного сценарування. Пошук системного визначення та вирішення стратегічних проблем у сценарії. Методи розробки сценаріїв. Сильні та слабкі сторони сценарного аналізу. Відмінності між сценарієм і прогнозом. Специфіка методики і алгоритмів застосування методу сценаріїв.

Об'єкт політичного прогнозування

Основні характеристики об'єкта прогнозування. Характеристика об'єкта прогнозування як якісне/кількісне відображення будь-якої риси об'єкта. Класифікація об'єктів прогнозування. Загальні принципи аналізу об'єкта політичного прогнозування. Системний підхід до аналізу. Поняття про змінні (значуща, ендогенна, екзогенна). Динамічний ряд та його складові. Тренд. Визначення складності об'єкта прогнозування. Мірність об'єкта прогнозування. Структура об'єкта прогнозування. Специфіка об'єкта прогнозування в міжнародній політиці.

Вихідна інформація про об'єкт політичного прогнозування. Поняття «джерело фактографічної інформації». Поняття «джерело експертної інформації». Інформаційний масив прогнозування. Повнота вихідної інформації. Кількість інформації про об'єкт прогнозування, яка міститься в значеннях змінної, виходячи із завдань прогнозу. Дисконтування інформації про об'єкт прогнозування. Експертна група та її компетентність. Експертна оцінка.

Аналіз об'єкта політичного прогнозування. Принципи специфічності та оптимізації об'єкта прогнозування. Принцип неперервності аналізу. Аналіз динаміки та структури об'єкта прогнозування. Аналіз адекватності прогнозної моделі. Передпрогнозний та постпрогнозний аналіз об'єкта прогнозування. Аналіз прогнозного горизонту та прогнозного тла об'єкта прогнозування

Змістовий модуль 3. Праксеологія політичного прогнозування та проектування

Етапи розробки політичного прогнозу

Початковий етап прогнозування. Поняття «передпрогнозна орієнтація», визначення об'єкта, мети, завдання та гіпотези прогнозування. «Завдання на прогноз» як документ, що регламентує порядок його розробки. Створення вихідної базової моделі прогнозу, об'єктний і функціональний підходи. Створення моделі контекстного прогнозного фону. Прогнозна ретроспекція.

Прогнозний діагноз і прогнозна перспекція як етапи політичного прогнозування. Визначення поняття «прогнозний діагноз». Визначення трендів. Створення гіпотетичних пошукових і нормативних моделей. «Прогнозна перспекція» як етап прогнозування, на якому прогноз розробляється за результатами прогнозного діагнозу. Верифікація прогнозу. Прийоми оцінки достовірності та точності прогнозу. Критерії верифікації. Абсолютна і відносна верифікація. Уточнення прогнозу на основі його верифікації. Розробка рекомендацій. Експертна оцінка і корекція висновків прогнозу. Поняття про «синтез прогнозів».

Теорія і практика політичного прогнозування: загальний досвід зарубіжних країн та досвід України

Розробка стратегій державного економічного розвитку в державах з плановим і ринковим веденням господарства. Командно-адміністративне планування в СРСР: аналіз моделі. Соціально-економічне прогнозування в системі державного регулювання економіки. Планування і ринкова економіка. Індикативне планування: сутність поняття. Розробка прогнозів, індикативних планів і програм в країнах з ринковою економікою. Особливості розробки багатогалузевих програм. Модель В. Леонтєва «витрати-випуск» і її втілення у деяких західних країнах.

Економічне програмування і фінансове планування у ФРН. Провідні науково-дослідні структури, що займаються розробкою державних прогнозів. Особливості стратегічного

планування у Франції. Специфіка п'ятирічних планів французької економіки і відмова від них у 1993р. Практика регіонального планування у Франції. Роль економічного планування в Японії. Основні напрямки індикативного планування японської економіки. Генеральний план (довгострокова програма) соціально-економічного розвитку сучасної Японії. Китайський досвід стратегічного планування. Особливості довгострокового, середньострокового та поточного (річного) планування. Способи і порядок складання народногосподарських планів в Китаї. Система планування і її напрямки в сучасному Китаї. Особливості прогнозування та планування економічного розвитку в пострадянських країнах.

Метод «Форсайт-проекту», його співвідношення з прогнозуванням. Переваги форсайт-технологій. Історія застосування форсайту. Технології форсайту в сучасних західних країнах. Особливості форсайту в Японії, Великобританії, Нідерландах, Франції. Впровадження форсайту в сучасній Україні.

Прогнозування основних напрямків соціально-політичного розвитку країни

Коло об'єктів, які потрапляють у сферу практичного застосування політичного прогнозування. Політична система суспільства та її інститути як провідний об'єкт політичного прогнозування. Дослідження і прогноз характеру взаємодії політичної та соціальної систем. Демократія як «політичний проект». Рівні змінних, які впливають на становлення демократії. Умови вдосконалення політичної системи на шляху переходу від авторитаризму до демократичних принципів. Майбутнє демократії.

Виявлення громадської думки стосовно політичних проблем як фактор впливу на політичні рішення. Пізнання механізмів виникнення, ескалації та запобігання політичним конфліктам у міжнародній сфері. Запобігання міжнародним конфліктам засобом прогнозування. Розробка технологій визначення конфліктогенів та розв'язання кризових ситуацій. Особливості воєнно-прогностичної діяльності у міжнародній політиці.

Передбачення і забезпечення результатів виборчих кампаній. Вивчення електоральної поведінки виборців. Організація і управління виборчим процесом. Інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії. Екзит-пол і його прогностичний потенціал. Методика А. Ліхтмана.

Рекрутування політичних лідерів та передбачення їх впливу на зміну політичної ситуації в країні. Врахування досвіду політичного лідерства в західних країнах, країнах пострадянського простору в осучасненні інституту лідерства в Україні.

Підготовка політичних рішень щодо зовнішньої політики держави, аналіз та прогнозування їхніх можливих наслідків. Оцінка політичних ризиків країни стосовно сфери її зовнішньополітичної стратегії за напрямками економічної, військово-політичної, соціально-культурної, інформаційної тощо діяльності. Інформаційно-аналітична підтримка політичних рішень. Прогностичні можливості сучасної інформаційно-комунікативної системи. Реалізація прогностичної діяльності владних інституцій держави щодо її участі у міжнародній політиці.

Глобальне прогнозування. Прогнозування основних напрямків розвитку світової політики

Використання екстраполяції в прогнозуванні розвитку системи міжнародних відносин. Перспективи історико-компаративного методу. Метод моделювання і використання системного підходу при побудові моделей майбутнього розвитку певних явищ, об'єктів, процесів світової політики. Модель революцій в країнах третього світу, запропонована Т. Скокпол: сутність, аналіз даних, інтерпретація прогнозу за підсумками дослідження. «Екологічний підхід» до аналізу політичних ризиків Г. Кнудсена. Модель гонки озброєнь Л. Річардсона. Моделювання міжнародного конфлікту.

Сценарії розвитку міжнародної політики. Довгі цикли світової політики за Дж. Модельські та В. Томпсоном. Виклики світовій безпеці та механізми їх упередження. Ускладнення системи міжнародної політики наприкінці ХХ ст. – поч. ХХІ ст. (розпад

соцтабору, теракт 11.09.2001 р.), глобальна економічна криза 2008 р., близькосхідний конфлікт та російсько-українська війна як чинники зміни світоустрою.

Змістовий модуль 4. Політичне проектування

Теоретико-методологічні засади політичного проектування

Визначення понять: проектування, проект. Проект як стан системи, якої стосується проблема і задача проектування. Проектування, конструювання та винахідництво як найбільш складні види соціоінженерної діяльності.

Характеристика концепцій соціально-проектної діяльності: соціальна інженерія, утопії, антиутопії, дизтопії, теорії оптимізації проектної діяльності, об'єктно-орієнтований, проблемно-орієнтований та суб'єктно-орієнтований підходи. Аналіз проекту за ознаками наукової обґрунтованості, можливості практичної реалізації, актуальності, конкретності, новизни. «Нормальний» проект. Типологія проектів, псевдопроекти.

Політичний проект як різновид соціального проекту та складова політичного управління. Відмінності політичного проекту від інших видів. Співвідношення понять «соціальне проектування» та «політичне проектування», «політичне проектування» і «політичне прогнозування». Методологічні основи політичного проектування.

Загальна класифікація політичних проектів: за сферою використання політичних проектів, за термінами реалізації, за ступенем складності, за територіальною реалізацією, за суб'єктами реалізації, за призначенням, за ресурсомісткістю. Політичні проекти з механізмом управління «держава» та з механізмом управління «партія». Характеристика політичних проектів в сучасній Україні.

Загальна процедура розробки проектів

Характеристика базової моделі проектування. Створення базової моделі. «Життєвий цикл проекту». Основні етапи розробки проекту (розробка концепції, оцінка життєздатності проекту, планування проекту, складання бюджету, захист проекту, попередній контроль, етап реалізації проекту, корекція проекту за підсумками моніторингу, закінчення роботи та ліквідація проекту).

Розробка проекту. Проектна система як базова модель. Визначення утримання та масштабів змін у системі під впливом проектною системи. Характеристика мети та завдань, що будуть вирішені за рахунок проектною системи. Складання тексту проекту. «Задум» проекту та його взаємозв'язок з результатами аналізу соціальних потреб. Концепція проекту як визначення кінцевих цілей проекту і виявлення оптимальних шляхів їх досягнення. Складові концепції проекту.

Життєздатність проекту, оцінка життєздатності проекту як встановлення ступеня ризику у вирішенні проблеми. Соціальна діагностика та прогнозування як інструменти оцінки життєздатності проекту. Планування як встановлення переліку і порядку заходів щодо реалізації проекту. Основні правила планування. Способи планування (мережеве планування, мережеві діаграми). Презентація проекту.

Технологія розробки політичного проекту

Технології експертних методів у розробці політичного проекту. Узагальнений аналіз методів мозкового штурму, синектики та сценарію політичному проектуванні. Процедура методу ділової гри у поясненні задуму проекту, у відпрацюванні складних питань проектування, а також під час роботи над текстом проекту.

Метод фокальних об'єктів як можливість максимальної активізації асоціативних механізмів творчої діяльності, активізації здатності до інноваційних рішень. Схема методу фокальних об'єктів. Застосування теорії вирішення винахідницьких завдань (ТВВЗ) Г. Альтшуллера у розвитку інноваційних властивостей проекту. Концептуальні принципи і можливості використання ТВВЗ у проектній діяльності.

Метод контрольних питань та «списки контрольних питань для винахідників» у

практиці проектування. Список А. Осборна у розробці проектів. Рекомендації щодо використання експертних методів у політичному проектуванні.

Виборча кампанія як реалізація політичного проекту

Виборчий проект як комплекс заходів політичної організації щодо забезпечення ефективної її участі у виборах до органів державної влади та місцевого самоврядування. Виборча кампанія як форма реалізації виборчого проекту політичної організації та діяльність визначених законом суб'єктів щодо забезпечення народного волевиявлення. Територіальні рівні реалізації виборчої кампанії. Суб'єкти реалізації виборчої кампанії. Організація виборчих штабів. Аналіз ресурсів політичної організації у реалізації свого виборчого проекту. «Блокуючі» ресурси.

Визначення мети участі у виборчій кампанії. Характеристики моделей виборчих кампаній: 1) ринкова модель; 2) адміністративно-командна модель; 3) організаційно-партійна модель; 4) неструктурована модель; 5) комплексна модель.

Проблема планування виборчої кампанії на прикладі реалізації політичного проекту з виборів до законодавчих органів влади. Основні етапи виборчої кампанії: прийняття рішення про участь у виборах; попередній; підготовчий; основний, неофіційна частина – активна фаза до проголошення виборів; основний, офіційна частина – активна фаза після проголошення виборів; заключний етап. Проблема організації передвиборного штабу як основного аналітичного і виконавчого органу виборчої кампанії. Функції передвиборного штабу. План у виборчій кампанії. Планова система політичної організації у виборчій кампанії: 1) загальний (стратегічний) план виборчої кампанії; 2) базовий сценарій; 3) функціональні плани виборчої кампанії за її напрямками; 4) регіональні плани; 5) конкретні плани діяльності політичної організації під час виборів. Використання виборчих технологій.

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Еволюція прогностики.	2	...	щотижня
	Тема 2. Сутність політичного прогнозування як методу наукового дослідження	2		щотижня
	Тема 3. Типологія політичних прогнозів та принципи прогностичної діяльності	2		щотижня
2	Тема 4. Методи політичного прогнозування	2		щотижня
	Тема 5. Методи сценарування та моделювання у прогнозуванні політики	2		щотижня
3	Тема 6. Етапи розробки політичного прогнозу	2		щотижня
	Тема 7. Теорія і практика політичного прогнозування: загальний досвід зарубіжних країн та досвід України	2		щотижня
	Тема 8. Прогнозування основних напрямків соціально-політичного розвитку країни	2		щотижня
4	Тема 9. Теоретико-методологічні засади політичного проектування	2		щотижня

	Тема 10. Технологія розробки політичного проекту	2		<i>щотижня</i>
Разом		20	...	

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	Тема 1. Еволюція прогностики Питання до розгляду: 1. Зміст та виникнення соціально-прогнозна діяльності, межі технологізації соціального простору. 2. Антиципація у міфологічній свідомості. Релігійні конструкції антиципації. 3. Фантастика і утопія як витоки передбачення. 4. Філософські системи майбутнього як джерела формування прогнозування. Підготовка та обговорення в дискусії реферативних доповідей з тем: Феномен футурофобії у суспільній свідомості; Вплив Римського клубу на визначення контурів майбутнього світоустрою	2	...	<i>1 раз на 2 тижні</i>
2	Тема 2. Об'єкт політичного прогнозування Питання до розгляду: 1. Характеристика об'єкта прогнозування Класифікація об'єктів прогнозування. 2. Загальні принципи аналізу об'єкта політичного прогнозування. Системний підхід до аналізу. 3. Поняття про змінні (значуща, ендогенна, екзогенна). Динамічний ряд та його складові. Тренд. 4. Структура об'єкта прогнозування. Специфіка об'єкта прогнозування в міжнародній політиці. 5. Вихідна інформація про об'єкт політичного прогнозування. «Джерело фактографічної інформації». «Джерело експертної інформації». 6. Аналіз об'єкта прогнозування.	2		<i>1 раз на 2 тижні</i>
3	Тема 3. Глобальне прогнозування. Прогнозування основних напрямків розвитку світової політики Питання до розгляду: 1. Специфіка глобального прогнозування та прогнозування розвитку системи міжнародних відносин. 2. Методи прогнозування світової політики: перспективи історико-компаративного методу; метод моделювання і використання системного підходу при побудові моделей майбутнього розвитку певних явищ, об'єктів, процесів світової політики. 3. Сценарії розвитку міжнародної політики. Довгі цикли світової політики за Дж. Модельські та В. Томпсоном. 4. Виклики світовій безпеці та механізми їх	2		<i>1 раз на 2 тижні</i>

	упередження в умовах ускладнення системи міжнародної політики наприкінці ХХ ст. – поч. ХХІ ст.			
4	Тема 4. Загальна процедура розробки проєктів Питання до обговорення: 1. Характеристика базової моделі проєктування. 2. «Життєвий цикл проєкту». Основні етапи розробки проєкту. 3. Розробка проєкту. 4. Життєздатність проєкту, оцінка життєздатності проєкту як встановлення ступеня ризику у вирішенні проблеми. 5. Соціальна діагностика та прогнозування як інструменти оцінки життєздатності проєкту. 6. Презентація проєкту.	2		1 раз на 2 тижні
	Тема 5. Виборча кампанія як реалізація політичного проєкту Питання до розгляду 1. Виборчий проєкт як комплекс заходів політичної організації. 2. Виборча кампанія: сутність, рівні реалізації, суб'єкти реалізації, організація виборчих штабів, аналіз ресурсів політичної організації у реалізації свого виборчого проєкту. 3. Характеристики моделей виборчих кампаній. 4. Етапи виборчої кампанії. Розбір кейсів виборчих кампаній.	2		1 раз на 2 тижні
Разом		10	...	

6. Самостійна робота

№ змістового модуля	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	
		о/д.ф.	з.ф.
1	Опрацюйте роботи Е. Тоффлера «Футурошок» та Ю. Харарі «Коротка історія майбутнього», зробіть конспект основних положень	15	...
2	Метод колективної експертної оцінки. Метод суду. Метод експертних комісій. Метод «мозкового штурму». Дельфійський метод. Синектичний метод. Теорія ігор у прогностичній діяльності.	15	
3	Модель революцій в країнах третього світу, запропонована Т. Скокпол: сутність, аналіз даних, інтерпретація прогнозу за підсумками дослідження. «Екологічний підхід» до аналізу політичних ризиків Г. Кнудсена. Модель гонки озброєнь Л. Річардсона. Моделювання міжнародного конфлікту.	15	
4	Метод фокальних об'єктів як можливість максимальної активізації асоціативних механізмів творчої діяльності, активізації здатності до інноваційних рішень. Схема методу фокальних об'єктів. Застосування теорії вирішення винахідницьких завдань (ТБВЗ) Г. Альтшуллера у розвитку	15	

	інноваційних властивостей проекту. Концептуальні принципи і можливості використання ТВВЗ у проектній діяльності. Метод контрольних питань та «списки контрольних питань для винахідників» у практиці проектування. Список А. Осборна у розробці проектів. Рекомендації щодо використання експертних методів у політичному проектуванні.		
Разом		60	...

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінар № 1</u>	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1-2 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	5
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №1</u> Знайти реальні приклади реалізації прогностичних ефектів,	7-6 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією	7

		надати їм обґрунтовану характеристику, представити у вигляді презентації	дослідження; 5-4 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			12
2	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінар № 2</u>	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1-2 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	5
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №2</u> Зробити івент-аналіз будь-якого політичного конфлікту	9-8 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 7-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;	9

			5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			14
3	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінар № 3</u>	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1-2 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	5
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №3</u> Дослідити політичні ризики певної країни за структурою: - комплексний аналіз об'єкта; - системна оцінка чинників ризику; - прогнозування та управління ризиком. (варто обрати на власний розсуд кілька методів дослідження ризиків з	9-8 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 7-6 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 5-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	9

		<p>категорії кількісних, якісних та змішаних, тобто застосувати інтегративний підхід (МС-моделі Ховарда К. Джонсона, модель національної схильності до експропріації Г. Кнудсена, метод журналу «Економіст», BERI та інші). У підсумку варто розробити прогностичні висновки та рекомендації. Завдання потрібно представити або у форматі документу, або презентації (за бажанням студента).</p>		
Усього за ЗМЗ контр. заходів	2			14
4	Опитування. Відповіді на семінарах	<u>Семінари № 4, 5</u>	<p>5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>1-2 бали – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність, студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою</p>	10

			викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №4</u> Проаналізувати виборчу кампанію (за бажанням студента чи то з прикладів діяльності українських політичних партій, чи то закордонного досвіду виборчих пегонів)	10-8 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 7-5 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 4-3 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2-1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			20
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

9.

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
залік	Теоретичне завдання	Питання для підготовки: 1. Еволюція футуро-орієнтованого потенціалу суспільно-політичної думки. 2. Міфологія – утопія – фантастика – прогнозування – футурологія. 3. Історія соціального прогнозування, школа «радянського прогнозування». 4. Основні напрямки футурології на Заході.	2 питання, відповідь на кожне оцінюється у 5 балів 5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента	10

		<p>Результати діяльності Римського клубу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Мозкові центри та їх внесок у розвиток прогнозування міжнародної політики. 6. Порівняльний аналіз прогнозування, передбачення планування та проектування. Специфіка політичного прогнозування. 7. Антиципація. Політичне прогнозування та рівні випереджальної активності. 8. Ретропрогностика. 9. Функції політичного прогнозування. 10. Об'єкт та предмет, основні категорії та інструменти політичного прогнозування. 11. Типологія прогнозів. 12. Внутрішньополітичне та зовнішньополітичне прогнозування. 13. Проблемно-цільовий критерій типологізації. 14. Пошукові та нормативні прогнози. 15. Період випередження прогнозу та часова градація прогнозів. 11. База прогнозу та прогнозний горизонт. 12. Прогностичні ефекти. 16. Активні та пасивні прогнози. 17. Специфіка та технологічна спрямованість прогнозів у сфері 18. міжнародних відносин. 19. Принципи та методологічні засади політичного прогнозування. 20. Поняття методу та методики політичного прогнозування. 21. Класифікація методів за І. Бестужевим-Ладою та Дж. Армстронгом. 	<p>відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p> <p>1 бал – відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність</p>	
--	--	--	--	--

		<p>22. Прогнозне тло та його специфіка; комплексування прогнозного тла у розробці політичних прогнозів.</p> <p>23. Формалізовані методи політичного прогнозування.</p> <p>24. Специфіка формалізації даних у розробці політичних прогнозів. Переваги і недоліки формалізованих методів прогнозування. Прогнозна екстраполяція та інтерполяція.</p> <p>25. Статистичний метод прогнозування. Метод історичної аналогії. Симулятивний метод.</p> <p>26. Експертні методи прогнозування. Статус експерта і експертної оцінки політичної ситуації. Експертна група та її компетентність. Експертна оцінка.</p> <p>27. Типологізація експертних методів: інтенціональні методи і методи на основі думок, індивідуальні і групові (колективні), очні і заочні, психологічні і без стимуляції творчого потенціалу експертів.</p> <p>28. Метод інтерв'ю.</p> <p>29. Метод колективної експертної оцінки. Метод суду. Метод експертних комісій.</p> <p>30. Метод «мозкового штурму». Дельфійський метод. Синектичний метод.</p> <p>31. Сутність методів політичного моделювання. Поняття моделі в прогнозуванні.</p> <p>32. Імітаційні і динамічні моделі. Івент-аналіз як базовий спосіб моделювання політичних ситуацій. Штучний</p>		
--	--	---	--	--

		<p>інтелект. Основні види моделей, які застосовуються на практиці.</p> <p>33. Сценарій як метод і технологія політичного прогнозування. Теоретичні засади прогнозного сценарування та особливості сценарного підходу.</p> <p>34. Методологічні засади стратегічного сценарування. Методи розробки сценаріїв. Сильні та слабкі сторони сценарного аналізу.</p> <p>35. Характеристика об'єкта прогнозування як якісне/кількісне відображення будь-якої риси об'єкта.</p> <p>36. Класифікація об'єктів прогнозування. Загальні принципи аналізу об'єкта політичного прогнозування. Поняття про змінні.</p> <p>37. Динамічний ряд та його складові. Тренд. Визначення складності об'єкта прогнозування. Структура та специфіка об'єкта прогнозування прогнозування в міжнародній політиці.</p> <p>38. Передпрогнозна орієнтація. Завдання на прогноз. Базова модель прогнозу.</p> <p>39. Створення моделі контекстного прогнозного фону. Прогнозна ретроспекція.</p> <p>40. Прогнозний діагноз і прогнозна проспекція. Визначення трендів.</p> <p>41. Пошукові та нормативні моделі.</p> <p>42. Верифікація прогнозу. Прийоми оцінки достовірності та точності прогнозу. Розробка</p>		
--	--	---	--	--

		<p>рекомендацій.</p> <p>43. Переваги форсайт-технологій. Історія застосування форсайту. Технології форсайту в сучасних західних країнах.</p> <p>44. Передбачення і забезпечення результатів виборчих кампаній. Інформаційно-аналітичне супроводження виборчої кампанії. Методика А. Ліхтмана.</p> <p>45. Рекрутування політичних лідерів та передбачення їх впливу на зміну політичної ситуації в країні. Врахування досвіду політичного лідерства в західних країнах, країнах пострадянського простору в осучасненні інституту лідерства в Україні.</p> <p>46. Реалізація прогностичної діяльності владних інституцій держави щодо її участі у міжнародній політиці.</p> <p>47. Об'єкт предмет та принципи глобального політичного прогнозування. Глобалізація як об'єкт глобального політичного прогнозування.</p> <p>48. Проекти глобального майбутнього С. Хантінгтона, З. Бжезинського, Е. Тоффлера, Г. Кіссінджера та інш.</p> <p>49. Модель революцій в країнах третього світу, запропонована Т. Скокпол: сутність, аналіз даних, інтерпретація прогнозу за підсумками дослідження.</p> <p>50. Модель гонки озброєнь Л. Річардсона.</p>		
--	--	--	--	--

		Тести: 10 питань за темами курсу, розміщені у MOODLE	1 бал за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається 10 хвилин і одна спроба	10
	Практичне завдання	аналіз сценаріїв політичного розвитку певної країни (на розсуд студента), або розвитку глобальної моделі світоустрою, регіональної конфігурації країн, певної політичної ситуації, політичного конфлікту тощо. Необхідно представити принаймні три дослідницьких сценарії: песимістичний, оптимістичний та інерційний. Більш докладно вимоги щодо індивідуального завдання представлені у відповідній секції на платформі MOODLE	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики; 17-14 – положення та висновки в роботі недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Лепський М.А. Якісні методи соціального прогнозування: методологія, методика, практика: підручник /М.А.Лепський. 2-е видання, доп. За загальною редакцією Лепський М. А. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2022. 440 с.
2. Лепська Н., Лепський М. «Метод прогнозування за аналогією». # GS Геополітичні студії. Робоча книга. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 62 с.
3. Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів : навч. посіб. / В. І. Воловик, М. А. Лепський, Е. А. Гугнін, І. О. Кудінов та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 464 с.
4. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія / за заг. ред. М.А.Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 428с.

Додаткова:

1. Андрущенко Т.В. Параметри «нового світу»: критико-аналітичний аналіз світових футурологічних прогнозів // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2011. Випуск 44 (2). С. 602-609.
2. Андрущенко Т.В. С. Хантінгтон: зіткнення цивілізацій як політичний прогноз // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2009. Випуск 23. С. 365-373.
3. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
4. Горбатенко В. Принципи, методи і основні етапи політичного прогнозування // Людина і політика. 2003. №5. С.46-45.
5. Горбатенко В.П. Метод «Делфі» та специфіка застосування його в прогнозних розробках. // Політичний менеджмент. 2008. №6. С.174-182.
6. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006. 400с.
7. Громадська думка: теоретичні та методичні проблеми дослідження / За ред. В.Л. Осовського. К.: Стилос, 2001. 168с.
8. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
9. Зацеровний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
10. Зварич І.Т. Моделювання і прогнозування в етнополітиці // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2009. Випуск 21. С. 313-325
11. Квітка С.А. Форсайт як технологія проектування майбутнього: новітні механізми взаємодії публічної влади, бізнесу та громадянського суспільства. Аспекти публічного управління. 2016. №8. С. 5-15.
12. Коваленко А.О. Політичний аналіз і прогнозування. Навчальне видання. К.: Науковий світ, 2002. 202с.
13. Матвієнко В.Я. Прогностика. К.: Українські пропілеї, 2000. 520с.
14. Незалежна Україна в координатах сталого розвитку / В. В. Микитенко, Ю. Б. Порохнявий, Д. О. Микитенко, С. М. Шкарлет, П. Д. Рогов, В. Ю. Худолей, І. М. Крейдич, І. М. Лицур, Л. І. Ільчук, А. О. Гаркуща, В. В. Корнеєв, Н. М. Шелудька. Київ : Міжнародний науково-технічний університет ім. Академіка Юрія Бугая, 2018. 1044 с.
15. Стан сучасного українського суспільства : цивілізаційний вимір / за наук. ред. М. О. Шульги. Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. 198 с.
16. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750с.

10. Інформаційні ресурси

1. Ващенко К. Врахування громадської думки при складанні політичного прогнозу в сучасних українських реаліях // Вісник СевДТУ. Вип. 91: Політологія: зб. наук. пр. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2008. С. 86-89. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/91-SevNTU/91-17.pdf
2. Ващенко К. Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу і прогнозу // Політичний менеджмент. 2007. №1. С. 165-172. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pome/2007_1.pdf
3. Вовканич І. Формування зовнішньополітичної стратегії України в центральноевропейському геополітичному просторі // Геополітика України: історія і сучасність: Зб. наук. праць. Вип.1. Ужгород: Ліра, 2009. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Geopolityka/2009_1/PDF/Vovkanych.pdf
4. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дорогокази в майбутнє: доповідь Римському Клубові / Б. Гаврилишин; упоряд. В. Рубцов. – Вид. 3-тє, допов. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.in.ua/spaw2/uploads/files/HawrylyshynMaps.pdf>
5. Горбатенко В.П. Еволюція прогностики як системи наукових знань про майбутнє. Стратегічні пріоритети, №1(2), 2007 р. <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/1-1445422391.pdf> (дата звернення 16. 09. 2019)
6. Горбатенко В.П., Бутовська І.О. Політичне прогнозування: Навч. посібник. Київ: МАУП, 2005. 152 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-25.html> (дата звернення: 16.09.2019).
7. Дзоз В.О. Екстраполяція, експертна оцінка та моделювання в системі прогнозування розвитку гуманітарної політики України в трансформаційний період 2005 р. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка. Зб. наук. праць. 2005. № 2. С.125-133. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/2005-2/01_Dzoz.pdf
8. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій/ уклад. В. М. Кислий. Суми: СумДУ, 2009. 13 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi20/0016708.doc> (дата звернення: 10.12.2018).
9. Мякий М. Теорія довгих хвиль Кондратьєва: тенденції та протиріччя // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2009. – Вип. 110. – С. 50-53. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/ekonomika/articles/Kondratieff_Long_Wave_Theory_Tendencies_and_Contradictions_14587.pdf
10. Резнікова О.О. Україна та нові глобальні виклики // Незалежність України в глобалізованому світі: вектори ХХІ століття: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (Київ, 22 серп. 2011 р.). К.: НІСД, 2011. С. 174-179 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/Cles/Nezalezn1-0c2d4.pdf>
11. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О.С. Власюка. К.: НІСД, 2002. 864 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/strateg2/index.htm>
12. Тертичний О. Прогноз соціолога Валерія Хмелька // Демократична українська мережа e-democracy. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://e-democracy.in.ua/component/content/article/62-rekomendujemo-oflajn/132-prognoz-sociologa-vhmelka>
13. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку / Монографія Національного інституту стратегічних досліджень і Національного інституту українсько-російських відносин. – К.: НІСД, 1999. 384 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/ogljad/index.htm>
14. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-42.html>

11. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського:

<http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR:
<https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття.

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Процедура врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти, регулюється Положенням Запорізького національного університету про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (2022 р.).

https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/polozhennya_znu_pro_poryadok_viznannya_rezul_tat_v_navchannya.pdf

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка, переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2025-2026 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2026 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ**: <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8gbt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія:

(061) 227-12-76

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.

Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ.

Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з

08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ:

<http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:

<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):

<http://sites.znu.edu.ua/confucius>